

א ז ר ח ו ת

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(14×1)	—	14 נקודות
פרק שני	—	$(9 \times 3) + (13 \times 1)$	—	40 נקודות
פרק שלישי	—	(12×2)	—	24 נקודות
פרק רביעי	—	(11×2)	—	<u>22 נקודות</u>
סה"כ	—			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
 רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. בלב אזור תעשייה בניו־יורק ניצב מבנה נטוש. בעל המבנה אִפשר לאמני רחוב לצייר על קירות המבנה ציורים צבעוניים. באמצעות הציורים הדגישו האמנים רעיונות חברתיים בדרך מקורית וחדשנית והפכו את המקום לאתר תיירות שמבקרים רבים מגיעים אליו. לאחרונה החליט בעל המבנה להרוס אותו ולבנות על שטחו בנייני מגורים. קבוצה של חובבי אמנות פנתה לבית המשפט בעיר בניסיון למנוע את הרס המבנה. בתום הדיון פסק השופט כי על אף חשיבות קיומה של אמנות רחוב מסוג זה אי־אפשר להיענות לפנייה כי המבנה שייך לבעליו, ולכן אישר השופט את הריסתו.
 - א. ציין והצג את הזכות שמימשו האמנים כשציירו את ציוריהם. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.
 - ב. ציין והצג את הזכות שבית המשפט הגן עליה בפסיקתו. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

2. משרד התחבורה החליט להעלות את מהירות הנסיעה המרבית בכביש 6 (חוצה ישראל) ל־120 קמ"ש – מהירות הגבוהה מהמהירות המרבית המותרת בכבישים אחרים בארץ. הממשלה אישרה את ההחלטה, אך קבעה שהיא תיכנס לתוקף רק לאחר שמשרד התחבורה ידאג לשיפור התשתיות בכביש. בין היתר: החלפת גדרות בטיחות והתקנת מחזירי אור בכביש. בעקבות השיפור יעמוד הכביש בתקני הבטיחות המחמירים הדרושים כדי לאפשר נסיעה במהירות הגבוהה החדשה שאושרה.
 - א. ציין והצג את סמכות הממשלה שבאה לידי ביטוי בהחלטה שהתקבלה. הסבר כיצד סמכות זאת באה לידי ביטוי בקטע.
 - ב. ציין והצג את הזכות שהשיפורים שיבוצעו בכביש מגנים עליה. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה על שלוש מהשאלות 3-7.

כתוב לפחות 2-3 משפטים בכל תשובה.

3. הצג שני ביטויים בהכרזת העצמאות להיותה של ישראל מדינה דמוקרטית.

4. הצג שתי דרכי ביטוי לשסע הלאומי בישראל.

5. הצג את עקרון שלטון החוק במדינה הדמוקרטית.

6. הצג את התנאים האלה למדינה ריבונית: אוכלוסייה, שלטון.

7. הצג שני אמצעים להבטחת האי-תלות של הרשות השופטת.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. הצג אחד מתפקידי הכנסת.

הסבר כיצד התפקיד שהצגת מבטא את עקרון שלטון העם.

9. הצג את עקרון הסובלנות.

הסבר כיצד עקרון הכרעת הרוב תורם למימוש עקרון הסובלנות במדינה הדמוקרטית.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה שני קטעים. אם למדת את הנושאים שבאשכול א' (הרחבה בנושא "מדינת ישראל כמדינה יהודית"), קרא את קטע 1, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו. אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא "פוליטיקה וממשל בישראל"), קרא את קטע 2 (בעמוד 5), וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 1

מדינת ישראל היא מדינה יהודית ודמוקרטית שאין בה הפרדה בין דת למדינה. כך למשל על פי חוק שיפוט בתי דין רבניים, יהודים בישראל המעוניינים שהמדינה תכיר בנישואיהם חייבים לעשות זאת באישור הרבנות בלבד. הרבנות, המתבססת על כללי ההלכה היהודית האורתודוקסית, מעוניינת לשמור על אחדות העם על פי ההלכה, ולכן אינה מאפשרת נישואים של יהודי למי שאינו יהודי. אזרח שאינו יכול להינשא בישראל מספר: "אני ישראלי ויהודי, אני מציינת לחוקי המדינה, משלם מסים ומשרת במילואים. ככה זה בדמוקרטיה – יש לך חובות, ויש לך זכויות. ארוסתה האהובה גם היא ישראלית שומרת חוק ומקיימת את חובותיה למדינה, אך אף שהיא רואה את עצמה חלק מהעם היהודי היא אינה נחשבת יהודייה, ולכן נמנע מאתנו להינשא במולדת. אך אני רוצה לממש את הזכות להתחתן בארצי, ולא במקום אחר". אזרח זה אינו בודד ברצונו, גם יהודים שיכולים להינשא ברבנות דורשים לאפשר בחוק דרכים אחרות להתחתן בישראל.

הבעיות בנושא נישואים וגירושים, הנובעות מהשפעת הדת על החברה ועל היחיד במדינת ישראל, נוגעות לדעתי גם ליהודי התפוצות בכלל וליהדות ארצות-הברית בפרט. יהודי ארצות-הברית ברובם אינם אורתודוקסים: יש בהם המשתייכים לזרמים דתיים אחרים כגון הזרם הרפורמי והזרם הקונסרבטיבי, ויש גם אחרים שאין להם זיקה לדת כלל. במצב הקיים גם יהודים מארצות-הברית ומתפוצות אחרות עלולים להיתקל בקושי להינשא אם יבחרו להינשא בישראל.

אני סבור שלמדינת ישראל צריך להיות עניין מובהק בשימור הקשר של יהודים אלה לעם ולמדינת ישראל. הפעילות שמקיימת מדינת ישראל בקרב יהדות התפוצות, התרומות והתמיכה הפוליטית שישראל ממשיכה לקבל מיהודים ברחבי העולם, אינן מספיקות. על המדינה לעשות יותר כדי לסייע ליהודי ארצות-הברית בשימור זהותם היהודית וזיקתם לישראל.

אני חושש שהבלעדיות שנתנה המדינה לגישה האורתודוקסית בענייני אישות (נישואים וגירושים), בזמן שמרבית היהדות האמריקנית רחוקה מגישה זו, פוגעת בהזדהות של חלק מיהודי ארצות הברית עם מדינת ישראל. יש למצוא פתרונות שיאפשרו להכיל את כל הזרמים ואת כל הגישות. על המדינה ליצור מנגנון שיאפשר לקבל את היהדות הדתית לגווניה ואת היהדות החילונית בצורותיה השונות, בלי לפגוע בצביון היהודי ובצביון הדמוקרטי-פלורליסטי של המדינה.

(מעובד על פי ynet, 7/8/14)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

10. הצג את המושג **חובות האזרח במדינה דמוקרטית**.

הסבר כיצד המושג שהצגת בא לידי ביטוי בקטע.

11. הצג את **השסע הדתי-חילוני בישראל**.

הסבר כיצד השסע הדתי-חילוני בא לידי ביטוי בקטע.

12. הצג את **גישת מדינת העם היהודי** בנוגע לאופייה של מדינת ישראל.

הסבר את עמדת הכותב כלפי גישה זו על פי הקטע.

אם למדת את הנושאים שבאשכול ב' (הרחבה בנושא "פוליטיקה וממשל בישראל"),
קרא את קטע 2, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

קטע 2

אנו מוקפים באמצעי תקשורת מסוגים שונים. אל העיתונות הכתובה, הרדיו והטלוויזיה נוספו הרשתות החברתיות במְרֻשָּׁת (אינטרנט). הרשתות החברתיות חוללו שינויים בדפוסי ההתנהגות החברתיים והפוליטיים בעולם כולו. הן פותחות אפשרות לקיים דו־שיח חופשי, ישיר ומידי בין פרטים לקבוצות, ומאפשרות להגיב במהירות על מאורעות פוליטיים וחברתיים ולהשפיע ביתר קלות על מקבלי ההחלטות במדינה במגוון נושאים.

כך למשל במערכות בחירות הרשתות החברתיות יכולות לתרום לחיזוק הקשר בין הבוחרים לבין המועמדים. במערכת הבחירות לרשויות המקומיות שהתקיימה לאחרונה בישראל נרשם שיעור הצבעה גבוה יחסית שהעיד על עניין גדול של האזרחים ברשות המקומית. צעירים וצעירות עשו שימוש נרחב ברשתות החברתיות לקראת הבחירות. הם ניתחו את מצעי המפלגות, הציגו את תמיכתם במועמדים וברשימות, השוו ביניהם ושיתפו במידע את הציבור, וכך קידמו תמיכה במועמדים הרצויים להם. הנגישות למידע והאפשרות לתקשורת מידית ולקיום דיונים חברתיים באמצעות הרשתות עודדו נשים רבות להצטרף למערכת הבחירות, והן הציגו את מועמדותן למועצות ולרשויות המקומיות.

אחת העמותות הפועלות במגזר הערבי ביקשה לשמור על המגמה המתרחבת של המעורבות האזרחית ולנצל אותה, כדי לחזק את השלטון המקומי וליצור שינוי חברתי וכלכלי ביישובים הערביים. העמותה מנסה לפעול נגד התערבות של השלטון המרכזי בהתנהלות של השלטון המקומי. התערבות כזו הייתה בקדנציה האחרונה כאשר בעשרה יישובים ערביים הוחלפו נבחרים המועצות, שלא הצליחו להתמודד עם הקשיים בניהולן, בממונים מטעם השלטון המרכזי. לדעת אנשי העמותה התערבות כזו מנוגדת לרעיון הדמוקרטי ואינה יעילה לטווח ארוך. אנשי העמותה מבקשים לסייע לראשי המועצות ולהבטיח את יציבות השלטון המקומי הנבחר. העמותה פועלת בקרב ראשי הרשויות על ידי תכניות לפיתוח מנהלים, קידום תכניות חברתיות ארוכות טווח וסיוע בשיפור ערוצי התקשורת בין השלטון המקומי הערבי לבין ממשלת ישראל.

(מעובד על פי bokra, 4/12/13)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 12 נקודות).

שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) עליך לענות על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.

13. הצג את כוחה של התקשורת במדינה דמוקרטית.

הסבר את טענתך כותב הקטע בנוגע לקשר שבין התחזקות כוחה של התקשורת לבין התנהגות הציבור, כפי שהיא באה לידי ביטוי בקטע.

14. הצג את המושג חובות האזרח במדינה דמוקרטית.

הסבר כיצד המושג שהצגת בא לידי ביטוי בקטע.

15. הצג את המושג ועדה קרואה.

הסבר את עמדת העמותה בנוגע לוועדה קרואה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בקטע.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. ועדת השרים לענייני חקיקה דנה בהצעת חוק להרחיב את השימוש בלוח השנה העברי בתעודות רשמיות מטעם המדינה: על פי ההצעה יצוין גם תאריך הלידה העברי בכל רישיון נהיגה אשר יוציא משרד התחבורה. בדרך זו יוזם ההצעה מבקש להוביל לחיזוק הזהות היהודית בישראל.
- ציין והצג את **סוג הלאומיות** שאותו מבקש לחזק יוזם ההצעה.
- הסבר כיצד סוג הלאומיות הזה בא לידי ביטוי בקטע.
17. בנק ישראל הנפיק (הוציא) סדרה חדשה של שטרות כסף. בעיצוב השטרות החדשים הוכנסו כמה שינויים. נוסף להבדלים בין השטרות שהיו נהוגים בעבר, כל אחד מהשטרות החדשים הוא בגודל אחר, והעֶרְך של השטרות מודפס בספרות גדולות. שינויים אלה נועדו לשפר את יכולתם של עיוורים ולקויי ראייה להבחין בין השטרות השונים.
- ציין והצג את **הזכות** של העיוורים ולקויי הראייה שבנק ישראל מאפשר את מימושה באמצעות שינויים אלה.
- הסבר כיצד הזכות שהצגת באה לידי ביטוי בקטע.
18. כמה חברי כנסת העלו הצעה לקבוע מתן זכויות חברתיות בחוק יסוד. כיום קיימים רק שני חוקי יסוד העוסקים בזכויות, ושניהם נותנים משקל מכריע לזכותו של הפרט להגנה על חירויותיו. חברי הכנסת טוענים שחוקי יסוד אלה חשובים מאוד, אך הם אינם מספיקים משום שאין בהם התייחסות מפורטת לזכויות שיש להעניק בתחומי העבודה, החינוך, הבריאות, הדיור והרווחה. לכן מבקשים אותם חברי הכנסת שהמדינה תבטא את מחויבותה לרווחת תושביה באמצעות חוק יסוד שמבטיח מעמד חוקתי לזכויות אלה.
- ציין והצג את **הגישה החברתית-כלכלית** המשתקפת בהצעה של חברי הכנסת.
- הסבר כיצד גישה זו באה לידי ביטוי בקטע.

19. בזמן של מתיחות ביטחונית מועברות ברשתות החברתיות (וואטסאפ, פייסבוק ואחרות) הודעות על המתרחש במדינה – חלקן אמתיות וחלקן שקריות.
- יש אזרחים התובעים שרשויות השלטון יתערבו כדי למנוע כליל את התופעה, גם אם ההודעות אמתיות, ויש המתנגדים לכך.
- הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך ומתבססים על מושגים מתחום האזרחות.
- בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:
- א. טענה** – הצג את עמדתך באופן ברור.
- ב. הנמקה** – הצג שני נימוקים שבעזרתם אתה מבסס את טענתך על מושגים וידע מלימודי האזרחות.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך